

Idéburna skolors riksförbunds remissvar på *Rektorn och styrkedjan* (SOU 2015:22)

Idéburna skolors riksförbund har blivit ombedd att vara remissinstans för de förslag till förstärkning av utbildningsinsatser som presenteras i utredningen *Rektorn och styrkedjan* (SOU 2015:22). Vi har valt att i en första del kortfattat kommentera utredningen och i en andra del svara på de förslag som kommittén föreslår.

Allmänna kommentarer till utredningen

Utredningen *Rektorn och styrkedjan* (SOU 2015:22) i sig är digert presenterad - med analyser från dokument insamlade från olika instanser i "styrkedjan": huvudman- rektor- lärare. Stort fokus ligger också på forskning, både inhemsk och utländsk, om rektors uppdrag och om arbetsbelastning.

Ingångsproblematiken som nämns i inledningskapitlet är den ökande arbetsbördan för rektorer som minskar utrymmet för rektor att utöva sitt pedagogiska ledarskap. Inte minst handlar det om arbetsuppgifter av administrativ karaktär.

I den rapport som Skolinspektionen sammanställde 2012 punktats olika framgångsfaktorer för hur en skola kan arbeta mot målen med den svenska skolans styrdokument som utgångspunkt. De faktorer som lyfts fram är att rektor behöver vara en aktiv pedagogisk ledare, kunnig på sitt område och som har lärarnas förtroende. Okunskap och brist på förtroende och tillit i de olika leden i styrkedjan inverkar negativt på rektors arbetssituation.

Utredarna ger därvid några konkreta förslag på hur detta ska kunna åtgärdas genom att föreslå satsningar på utbildning av såväl skolchefer, huvudmannen och rektor och även för rekryteringsprocessen av blivande rektorer. Även satsningar inom lärarutbildningen måste till för att synliggöra de olika uppdragen på lärar-rektor-huvudmannanivå.

När man läser utredningen slås man av skillnaderna mellan kommunala och enskilda verksamheter. En intressant observation är att de fristående skolornas rektorer överlag har högre tilltro - procentuellt sett - till sitt pedagogiska ledarskap och en högre självskattning av sig själva som pedagogiska ledare. Arbetsbördan är däremot ofta större för samma grupp eftersom de i praktiken måste agera som både huvudman och rektor. Kompetensen hos huvudmannen i en fristående skola är av skiftande karaktär, då många små friskolor drivs som medarbetar- eller föräldrakooperativ, där styrelserna ofta byts ut och har ledamöter som arbetar på ideell basis.

I kommunala verksamheter, liksom i större friskolekoncerner, finns det skolchefer som har det övergripande ansvaret för alla rektorer och som därtill har en dialog med huvudmannen. En rektor på en liten friskola har dock inte den möjligheten utan ansvarar själv för både verksamheten och dialogen med huvudmannen. Vår erfarenhet är att en rektor på en mindre friskola i princip arbetar som såväl rektor som huvudman. Och eftersom lagar, förordningar och regler ska efterlevas har denna rektor ett större enskilt ansvar på sina axlar.

Rektorers näst största enskilda arbetsuppgift visar sig vara möten med huvudmannen. Vi är dock osäkra på om detta gäller rektorer för mindre fristående verksamheter. Utredningen blir

svaret skyldigt eftersom enkäterna som skickades ut bara har riktats till rektorer i fristående och kommunala verksamheter. Vi ser inte att huvudmännen i fristående verksamheter har tillfrågats om uppfattningen om det pedagogiska ledarskapet och menar att det är en brist i utredningen för att kunna kartlägga huvudmannens kompetens och relation till sin rektor. Inte heller har lärare från fristående aktörer tillfrågats.

Avslutningsvis tror vi på utbildningsinsatser i alla leden i styrkedjan. Det ger en likvärdighet i vårt skolsystem som kommer eleverna till nytta, vare sig det gäller fristående eller kommunala verksamheter. Det är också positivt om kostnaden ligger på staten eftersom det blir lättare att motivera huvudmännen till fortbildning genom att skicka personal på rekryteringsutbildningar och rektorslyft. I dagsläget betalar alla huvudmän lika mycket för rektors utbildning, oavsett ekonomisk tillgång.

Vi ser att det kan innebära en viss problematik att få rektors chef att gå fortbildning eftersom många huvudmän har sina uppdrag som en bisyssla. Det är till exempel skillnad på att vara förvaltningschef i en kommunal verksamhet och ordförande i ett föräldra- eller personalkooperativ. Ändå menar vi att det viktigt att utbildning görs obligatorisk för huvudmännen. Med en rättvis finansiering ser vi att det kan förstärka styrkedjan.

Kommentarer till utredningens förslag

Vi står bakom de satsningar som utredarna föreslår. Om skolan framöver ska kunna utvecklas kan inte rektorernas pedagogiska ledarskap "drunkna" bland olika administrativa arbetsuppgifter. Huvudmannens uppdrag till rektor ska också vara tydligt och bottsna i kompetens och kunna erbjuda stöd från huvudmannens sida.

Vi välkomnar därför förslaget om en statlig utbildning för huvudmän och skolchefer för både kommunala och enskilda huvudmän. Vidare välkomnar vi den statliga rekryteringsutbildning för blivande rektorer som också föreslås i utredningen. Den stora omsättningen på rektorer ställer krav på kompetensutveckling för de pedagoger som idag arbetar med någon form av skolutveckling eller har en ledande roll inom till exempel arbetslagen.

Utredarna föreslår att den befintliga utbildningen inom rektorsprogrammet justeras och i större utsträckning inriktas mot det nationella uppdraget och den lokala styrkedjan. Här utgår vi från att utbildningarna redan tidigare fokuserat på det nationella uppdraget. Behovet att stärka rektors roll i den lokala styrkedjan kan aldrig nog betonas, och en förutsättning för detta är en stärkt utbildning på alla nivåerna i styrkedjan: skolchefer, huvudmän, rektor, lärare och förtroendevalda.

Utredarna föreslår slutligen en obligatorisk fördjupningsutbildning som ska påbörjas senast tre år efter avslutad grundutbildning på rektorsprogrammet samt att en ändring i Skollagen görs som en konsekvens av detta. Det är då viktigt att betona att en förutsättning för att rektorerna ska hinna med denna utbildning parallellt med sitt nationella uppdrag är att alla länkar i styrkedjan ska kunna fungera smidigt. Administrativa uppgifter behöver lyftas bort från rektor så att det pedagogiska ledarskapet kan få större utrymme. De olika utbildningsinsatserna som föreslås måste synkroniseras för att styrkedjan ska förstärkas.

Avslutningsvis vill vi betona att när satsningarna införs så måste stor hänsyn tas till de små skolenheterna med enskilda huvudmän. Det innebär att satsningarna inte får innebära några ekonomiska olägenheter för dessa. Här ser vi att staten tar ett viktigt ekonomiskt ansvar för att höja kompetensen inom skolan så att det kommer alla till del.

Idéburna skolors riksförbund

Epost: info@ideburenskola.se
Hemsida: www.ideburenskola.se